

تأثیر زیرساختهای سرمایه‌گذاری بر رشد اقتصادی ایران

* مهدی تقوی

** حسین محمدی

نقش و اهمیت سرمایه‌گذاری در فرایند رشد و توسعه اقتصادی جوامع در اکثر نظریات رشد و توسعه اقتصادی مورد تأکید قرار گرفته است. با توجه به کمبود منابع سرمایه‌گذاری و ضرورت تخصیص بهینه این منابع جهت تحریک رشد اقتصادی، لازم است مزیت‌های نسبی یک کشور در زمینه تخصیص منابع سرمایه‌گذاری، به درستی شناسایی شده و با هدایت منابع سرمایه‌گذاری به

* دکتر مهدی تقوی؛ عضو هیأت علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی.

E.mail: taghavi2009@yahoo.com

** دکتر حسین محمدی؛ عضو هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد.

E. mail: hoseinmohammadi@yahoo.com

مولدترین و کارآمدترین بخشها زمینه استفاده کارآمد از منابع محدود در جهت تسریع رشد اقتصادی فراهم گردد. این پژوهش در همین راستا با هدف بررسی سرمایه‌گذاریهای انجام شده در بخشهای کشاورزی، نفت و گاز، صنایع و معادن و خدمات به دنبال یافتن بخش یا بخشهایی بوده است که سرمایه‌گذاری در آنها به لحاظ تسریع رشد تولید ناخالص داخلی، قابل توجه بوده است. به همین منظور ابتدا از معیار نسبت نهایی سرمایه به تولید استفاده شده و با تشریح آن، برای هر کدام از بخشهای اقتصادی کشور در دوره ۱۳۳۸-۱۳۸۱، نسبت نهایی سرمایه به تولید محاسبه شده است. چون در مورد کارآمدی این معیار اختلاف نظر وجود دارد، در ادامه با استفاده از یک مدل رشد درونزا کارآمدی سرمایه‌گذاریهای انجام شده در بخشهای مختلف اقتصادی کشور طی دوره مذکور بررسی می‌شود.

کلید واژه‌ها:

ایران، اقتصاد، سرمایه‌گذاری خارجی، رشد اقتصادی، مدل اقتصادسنجی

الگوی تعادل عمومی پویا برای ادوار تجاری اقتصاد ایران

حمید شهرستانی*
فرزین اربابی**

در این مطالعه با تعادلاتی در الگوهای ادوار تجاری حقیقی در یک اقتصاد کوچک باز، برای اولین بار یک مدل تعادل عمومی پویا به منظور بررسی خصوصیات ادوار تجاری اقتصاد ایران طراحی می‌شود. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که با در نظر گرفتن فقط شوک تکنولوژی، تغییرات نوسانهای متغیرهای کلان‌الگو بسیار پایین تر از مقادیر مشاهده شده اقتصاد ایران است که با

* دکتر حمید شهرستانی؛ عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد علوم و تحقیقات.

E.mail: shahrest@ohio.edu

** فرزین اربابی؛ دانشجوی دوره دکتری اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی - واحد علوم و تحقیقات.

E. mail: arbabi_farzin@yahoo.com

در نظر گرفتن نقش شوک‌های قیمت نفت، نتایج الگو سازگاری بهتری با مشاهدات اقتصاد ایران پیدا می‌کند و می‌تواند برخی از خصوصیات ادوار تجاری اقتصاد ایران را توضیح دهد. یافته‌ها نشان می‌دهد که با یک شوک مثبت قیمت نفت، مصرف، سرمایه‌گذاری و تولید افزایش می‌یابند و نتایج الگو همانند مشاهدات واقعی اقتصاد ایران است. شوک‌های نرخ بهره حقیقی جهانی اثر اندک و ناچیزی بر روی تولید، مصرف و سرمایه‌گذاری دارند. همچنین نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که تغییرات نوسانهای سیکلی متغیرهایی نظیر مصرف، سرمایه‌گذاری، تولید و تراز تجاری بدست آمده از الگو با تغییرات مشاهده شده اقتصاد ایران تفاوت اندکی دارد. همچنین همبستگی و هم حرکتی مصرف، سرمایه‌گذاری و واردات با سیکل‌های تجاری در الگو همانند مشاهدات واقعی دیده می‌شود.

کلید واژه‌ها:

الگوی تعادل عمومی پویا، ادوار تجاری ایران، شوک قیمت نفت، نوسان قیمت

رابطه نرخ ارز و نرخ بهره در اقتصاد ایران (ارزیابی مجدد و توسعه نظریهٔ مقداری پول)

مهناز ربیعی*

بیژن بیدآباد**

در این مقاله ارتباط بین مهمترین متغیر مربوط به حوزهٔ تجارت خارجی و مهمترین متغیر بازار پول؛ یعنی ارتباط نرخ ارز با نرخ بهره بررسی و یک الگوی نظری بر مبنای نظریهٔ مقداری پول برای بیان ارتباط بین این دو متغیر ارائه می‌شود. در این ارتباط نظریهٔ فیشر به گونه‌ای توسعه داده می‌شود که بخشهای پولی خارجی و داخلی را همزمان مدنظر قرار دهد و با در ارتباط قراردادن

*. دکتر مهناز ربیعی؛ عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران - جنوب.

E.mail: mahnaz.rabiei@yahoo.com

** دکتر بیژن بیدآباد؛ پژوهشگر و مدرس دانشگاه.

E. mail: bijan_bidabad@msn.com

معادلات واردات و صادرات بعنوان توابعی از نرخ حقیقی ارز و حساب سرمایه براساس نظریه تفاوت نرخهای بهره داخلی و خارجی و با استفاده از نظریه دیدگاه پولی به تراز پرداختها اثر پول خارجی در نظریه تعمیم داده شده فیشر، چارچوبی را برای بررسی رابطه نرخ بهره و نرخ ارز ترسیم می‌نماید. در این ارتباط از تعریف پول به معنای جمع خالص داراییهای داخلی و خارجی سیستم بانکی برای نشان دادن اثر نرخ بهره داخلی در فرآیند ایجاد تعادل بین طرفین نظریه مقداری پول استفاده شده است. نهایتاً این سیستم معادلات همزمان بخش پول را به بخش اسمی اقتصاد متصل می‌کند. این مقاله با تطبیق ارزش معاملات با مفاهیم عرضه کل در حسابهای ملی (با استاندارد (SNA 1993) سازمان ملل متحد) مبحث مبهم و حلقه مفقود شده سده اخیر را در مورد ارتباط ارزش معاملات و تولید کل در اقتصاد را روشن می‌نماید. الگوی نظری بدست آمده برای اقتصاد ایران آزمون شد و نتایج تحلیلهای نظری؛ مبنی بر رابطه منفی بین نرخ ارز و نرخ بهره در ایران مورد تأیید است.

کلید واژه‌ها:

ایران، اقتصاد، نرخ بهره، نرخ ارز، نظریه مقداری پول فیشر، ارزش معاملات

¹. System of National Accounts

بررسی زمینه همکاریهای تجاری بین ایران و ترکیه در جهت انعقاد یک موافقتنامه تجارت ترجیحی دوجانبه

حسن ثاقب*
بینا نوروزی**

این مطالعه به بررسی زمینه های همکاری تجاری میان ایران و ترکیه بر اساس معیارهای پس‌نگر (Ex-Post) نظیر شاخص تجارت مکملی و پتانسیل تجاری طی دوره زمانی ۲۰۰۳-۱۹۹۹ بر اساس کدهای شش رقمی نظام هماهنگ (HS) پرداخته است.

*. حسن ثاقب؛ عضو هیأت علمی مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی.

E.mail: sagheb82@yahoo.com

** بینا نوروزی؛ عضو هیأت علمی مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی.

E. mail: bnorouzi51@yahoo.com

نتایج این مطالعه نشان می‌دهد کشورهای ایران و ترکیه در تجارت کالاهای نفتی و غیر نفتی دارای تجارت مکملی هستند. این امر بویژه در بخش ماشین آلات و وسایل مکانیکی و الکترونیکی بیشتر مشهود است. محاسبات حاکی از آن است که پتانسیل وارداتی ایران در تجارت با ترکیه ۴/۷ میلیارد دلار و همچنین پتانسیل صادراتی ایران در تجارت با آن کشور ۱/۴ میلیارد دلار است. بدین ترتیب علیرغم وجود پتانسیل تجاری در خور توجه در صادرات و واردات کالاهای غیر نفتی بین دو کشور، تاکنون طبق سیاستهای بازرگانی اتخاذ شده، کشورهای مذکور موفق به بهره‌مندی از ظرفیتهای تجاری موجود نشده‌اند. از این رو اتخاذ سیاست توسعه همکاریهای بازرگانی در قالب ترتیبات تجاری ترجیحی می‌تواند زمینه مناسب جهت تسهیل و افزایش جریانهای تجاری بین دو کشور را فراهم آورد.

کلید واژه‌ها:

ایران، ترکیه، رابطه مبادله، روابط تجاری، موافقتنامه تجارت ترجیحی، تجارت غیرنفتی

گسترش جریانهای تجاری و تأثیر آن بر همگرایی درآمدی میان ایران و کشورهای خاورمیانه

* سید کمیل طیبی
** محمد واعظ برزانی
*** سیمین اکبری دهباغی

هدف این مطالعه بررسی تأثیر تشکیل یک پیمان تجاری منطقه‌ای شامل ایران و کشورهای خاورمیانه بر گسترش روابط تجاری و همگرایی درآمدی این کشورها است. بدین منظور از یک مدل جاذبه تجاری که امکان برآورد جریانهای تجاری دو جانبه را با بکارگیری عوامل تأثیرگذار اقتصادی

* . دکتر سید کمیل طیبی؛ عضو هیأت علمی دانشگاه اصفهان.

E. mail: komail38@yahoo.com

** . دکتر محمد واعظ برزانی؛ عضو هیأت علمی دانشگاه اصفهان.

E. mail: vaez@polt.ui.ac.ir

*** . سیمین اکبری دهباغی؛ کارشناس ارشد علوم اقتصادی.

E. mail: simin_akbari2000@yahoo.com

و غیراقتصادی هر جفت شریک تجاری؛ از قبیل ویژگیهای ساختار اقتصادی، سطوح روابط سیاسی و مراودات فرهنگی، دین، خط و زبان، شاخص توسعه انسانی، فاصله جغرافیایی و همچنین عامل یکپارچگی کشورهای مورد نظر در قالب یک اتحادیه منطقه‌ای را فراهم می‌آورد، استفاده شده است. از آنجایی که در این مطالعه از داده‌های اقتصادی دوازده کشور شریک تجاری ایران^۱ در دوره زمانی ۱۹۹۳ تا ۲۰۰۳ استفاده شده است، برآورد مدل به روش داده‌های تابلویی صورت گرفته است. نتایج برآوردی نشان می‌دهند که یکپارچگی اقتصادی در بین کشورهای مورد بررسی می‌تواند حجم جریانهای تجاری دوجانبه آنها را افزایش دهد، اما همگرایی درآمدی میان آنها را به دنبال ندارد.

کلید واژه‌ها:

ایران، تجارت خارجی، ترتیبات تجاری- منطقه‌ای، همگرایی درآمدی، مدل جاذبه، داده‌های تابلویی

^۱ امارات متحده عربی، اردن، بحرین، ترکیه، عربستان، کویت، عمان، سوریه، لبنان، مصر، قبرس، یمن.

بررسی تقاضای نقدینگی در اقتصاد ایران

* محمود دانشور کاخکی

** سیاوش دهقانیان

*** علی فیروز زارع

تخمین تابع تقاضای نقدینگی ابزاری مهم برای طراحی سیاستهای مؤثر بر توازن پولی محسوب می‌شود. اقتصاددانان مختلف در الگوسازی تقاضای پول دیدگاهها و نگرشهای مختلفی داشته‌اند و بر مبنای این دیدگاهها الگوهای مختلفی را ارائه نموده‌اند. در این پژوهش تلاش شده

*. دکتر محمود دانشور کاخکی؛ عضو هیأت علمی گروه اقتصاد کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد.

E. mail: daneshvar k@yahoo.com

** دکتر سیاوش دهقانیان؛ عضو هیأت علمی گروه اقتصاد کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد.

E. mail: dehghanian@um.ac.ir

*** علی فیروز زارع؛ کارشناس ارشد گروه اقتصاد کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد.

E. mail: alifiroozarea@yahoo.com

است با استفاده از داده های سری زمانی دوره ۷۹-۱۳۵۲ ایران، علاوه بر برآورد رابطه بلند مدت تقاضای نقدینگی، چگونگی تأثیر نوسانات کوتاه مدت متغیرهای مؤثر بر تقاضای نقدینگی و رابطه تعادلی بلند مدت تقاضای نقدینگی مورد بررسی قرار گیرد. نتایج نشان داد که در دوره مذکور، در کوتاه مدت، درآمد ملی، نرخ ارز، درآمدهای نفتی و نرخ بهره عوامل مؤثر بر تقاضای نقدینگی هستند. علاوه بر این، شواهد حاکی از وجود رابطه بلند مدت بین متغیرهای فوق و تقاضای نقدینگی است. همچنین در صورت وارد شدن تکانه به تقاضای نقدینگی، سرعت رسیدن به تعادل مجدد پایین خواهد بود و در هر دوره تنها ۰/۲۶ این تکانه جبران خواهد شد.

کلید واژه‌ها:

ایران، تقاضای نقدینگی، اثر، پول، حجم پول، تکانه

شبیه‌سازی بازار سهام با توجه به ویژگی‌های ساختاری بازار سهام تهران

سعید مشیری*
امیربهداد سلامی**

شبیه‌سازی طی دو دهه اخیر با رشدی شتابان در علوم اجتماعی و اقتصاد مورد استفاده قرار گرفته است. روش شبیه‌سازی بازیگر مدار امکان ایجاد فضای مصنوعی برای تقابل و تعامل تعداد زیادی از بازیگران در محیط رایانه را فراهم می‌آورد. بر همین اساس با توجه به مدل‌های موجود در ادبیات این حوزه و ویژگی‌های جدید، بازار سهام تهران شبیه‌سازی شده است. آزمون‌های اولیه نشان

*. دکتر سعید مشیری؛ عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی.

E.mail: smoshiri@mun.com

** دکتر امیربهداد سلامی؛ پژوهشگر آزاد.

E. mail: absalami@gmail.com

می‌دهد که این مدل به خوبی توانسته است مشخصات آماری موجود در سری زمانی قیمت‌ها و بازدهیهای بازارهای بین‌المللی و بازار سهام تهران را بازتولید نماید.

کلید واژه‌ها:

بازار سهام تهران، شبیه‌سازی بازیگر مدار، اقتصاد مالی، مدل اقتصادسنجی، تعیین قیمت

تحلیل پوششی داده‌ها، روشی برای تخمین ظرفیت تولید (مورد مطالعاتی صنعت بیمه)

احمد صباحی*

محمد فلاح**

مدیران و سیاستگذاران بخشهای تولیدی و خدماتی همواره در برابر این سؤال که مجموعه تحت نظارت آنها با چه سطحی از کارایی فعالیت می‌کند و تولید بالقوه مجموعه امکانات و تجهیزات آنها چه مقدار است، حساس هستند. پاسخهای معتبر به این مسائل می‌تواند در نوع نگرش و برنامه‌ریزی آنها تأثیر قابل توجهی داشته باشد.

*. دکتر احمد صباحی؛ عضو هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد.

E.mail: sabahi@um.ac.ir

** محمد فلاح؛ کارشناس ارشد اقتصاد.

E. mail: fallah77@gmail.com

بررسی اجمالی شاخصهای سطح نفوذ بیمه، تراکم بیمه‌ای و درصد حق بیمه کشور از کل حق بیمه جهانی حاکی از آن است که تاکنون این صنعت نتوانسته جایگاه واقعی خود را در اقتصاد کشور کسب نماید. از سوی دیگر این صنعت با تهدیدهایی مانند پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی و پذیرش توافقنامه‌های تجارت خدمات در ابعاد بین‌المللی از یکسو و توانایی فعالیت در فضای رقابتی میان مؤسسات بخش دولتی و بخش خصوصی از سوی دیگر، ضرورت توجه مؤسسات بیمه دولتی و خصوصی را به بهبود کارایی و بهره‌وری دو چندان کرده است. بر همین اساس در این تحقیق ضمن معرفی و شناخت روش تحلیل پوششی داده‌ها (DEA)^۱ به عنوان یک الگوی برنامه‌ریزی خطی برای تخمین ظرفیت تولید در بخشهای تولیدکننده خدمات، عملکرد شرکتهای بیمه در سال ۱۳۸۵ به لحاظ کارایی فنی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

کلید واژه‌ها:

بهره‌وری، ظرفیت تولید، صنعت بیمه، تولید بالقوه، تحلیل پوششی داده‌ها (DEA)، بازده ثابت نسبت به مقیاس (CRS)، بازده متغیر نسبت به مقیاس (VRS)

^۱. Data Envelopment Analysis

بررسی ارتباط بین صادرات، درجه و ضمانت اعتبارات صادراتی

علیرضا کرباسی*

بهزاد حسنی شیروانشاهی**

در این نوشتار در پی آنیم که چگونه ارزش اعتبارات صادرات برای کشورهای واردکننده، فروش صادراتی کالاهای کشاورزی و غیرکشاورزی را تحت تأثیر قرار می‌دهد و چگونه بیمه اعتبارات صادرات می‌تواند ریسک عدم پرداختها را تعدیل کند.

*. دکتر علیرضا کرباسی؛ عضو هیأت علمی گروه اقتصاد کشاورزی - دانشگاه زابل.

E.mail: arkarbasi@yahoo.com

** بهزاد حسنی شیروانشاهی؛ کارشناس ارشد اقتصاد کشاورزی.

E. mail: bhassani13@yahoo.com

برای تجزیه و تحلیل، از داده‌های درجه اعتبارات برای سال ۲۰۰۷ استفاده شده و درجه اعتبارات برای کشورهای واردکننده به عنوان کانون آزمون ارتباط بین حساب اعتبارات بین‌المللی و ارزش صادرات سرانه کشورهای واردکننده در نظر گرفته شده. داده‌های ارزش صادرات سرانه از سه منبع مختلف کسب شده است.

داده‌های ارزش صادرات ایران در سال ۱۳۸۶ برای تمام صنایع و کشاورزی و خدمات مربوطه از داده‌های آماری تجاری سازمان گمرکات ایران بدست آمد. این مجموعه از داده‌ها مرکب از ۱۱۷ کشور مختلف است که با درجه اعتباراتشان فهرست شده‌اند. برای تأیید نتایج کلی داده‌های تجاری کانادا، ایالات متحده و استرالیا از سالنامه آماری تجاری بین‌الملل - که توسط بانک جهانی منتشر می‌شود - استفاده کرده‌ایم. مدل تئوریک بیان می‌کند که چگونه تعدیلات ریسک از طریق بیمه اعتبارات صادرات می‌تواند صادرات به کشورهای واردکننده با ریسک بالا را افزایش دهد. نتایج نشان می‌دهد که ارتباط مثبت و معنی‌داری بین ارزش اعتبارات و صادرات وجود دارد.

کلید واژه‌ها:

ایران، توسعه صادرات، صادرات غیرنفتی، بیمه صادرات، اعتبار صادراتی، مدل اقتصادسنجی

تحلیل تأثیر عدم تغییر ساعت رسمی کشور بر مصرف انرژی الکتریکی (مطالعه موردی محدوده شرکت برق منطقه‌ای تهران)

تیمور محمدی*

در این مقاله با استفاده از یک مدل اقتصاد سنجی و با استفاده از تحلیل تأثیر دخالت سیاستی (Intervention Analysis)، به مطالعه تأثیر عدم تغییر ساعت رسمی کشور، بر مصرف انرژی برق پرداخته و هزینه‌های ریالی مربوطه ارزیابی خواهد شد. محدوده مورد بررسی، منطقه تحت پوشش شرکت برق منطقه‌ای تهران (استانهای تهران و قم) و داده‌های مورد تحلیل، آمار ساعتی مصرف انرژی برق طی ماههای فروردین و اردیبهشت سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ است. نتایج حاصل از برآورد این مدل تطبیقی بیانگر معنی‌دار بودن افزایش مصرف در ساعات آغازین مقاطع اوج شامگاه

* دکتر تیمور محمدی؛ عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی.

E.mail: tmmohammadi@yahoo.com

و نیم روز و معنی دار نبودن کاهش مصرف، در ساعات پایانی مقطع اوج، می باشد. به عبارتی دیگر ساعات اوج بار به مدت یک ساعت طولانی تر می شود و همچنین رشد تقاضا، بار معنی داری در مقطع پر باری وجود خواهد داشت.

بنابراین مصرف انرژی، جدای از رشد متعارف سالانه، بطور معنی داری، حدود ۲۰۰ مگاوات ساعت طی یک ساعت از اوج شامگاه و ۲۷ مگاوات ساعت، در یک ساعت از اوج نیم روز، افزایش یافته و همچنین رشد بار در اوج شبانگاه در ساعت ۲۰ و ۲۱ به ترتیب ۳۹۱ و ۷۶ مگاوات می شود که با احتساب هزینه ریالی مربوطه بر مبنای هزینه نهایی مقطع اوج به مبلغ قابل توجهی از هزینه اجتماعی می رسیم. این امر بدون در نظر گرفتن سایر صدمات اجتماعی مانند افزایش تصادفات شبانگاه، هزینه های زیست محیطی و... را نیز در بر خواهد داشت.

کلید واژه ها:

تغییر ساعت رسمی، مصرف انرژی الکتریکی، مدل اقتصادسنجی، دخالت سیاستی، رشد متعارف، خدمات اجتماعی